
Indhold

Introduktion 7

1. Arbejdet i almen praksis 11
  2. Hvad gør folk, når de føler sig syge? 25
  3. Konsultationsprocessen 41
  4. Konsultationsformer 63
  5. Den diagnostiske proces 77
  6. Klinisk håndtering af patienter i almen praksis 91
  7. Psykiske problemer og sygdomme
i almen praksis 109
  8. Børn i almen praksis 131
  9. Gynækologi og obstetrik i almen praksis 157
  10. Vedvarende helbredsproblemer 175
  11. Sundhedsfremme og forebyggelse 199
  12. Efteruddannelse, kvalitetsudvikling
og forskning 225
  13. Organisation og drift af en almen praksis 239
  14. Samarbejde i og uden for praksis 249
  15. Ældre mennesker i almen praksis 267
- Liste over udvalgte hjemmesider 285
- Appendiks 1: Hyppige problemstillinger 288
- Appendiks 2: Praktiske procedurer 341
- Register 385

Redaktører og forfattere

Praktiserende læge, lektor, ph.d. John Sahl Andersen, København

Praktiserende læge, professor, ph.d. Bo Christensen, Århus

Praktiserende læge, lektor Niels Damsbo, Odense

Praktiserende læge, professor, dr.med. Torsten Lauritzen, Århus

Praktiserende læge, lektor, ph.d. Klaus Witt, København

Praktiserende læge, ekstern lektor Ivar Østergaard, Århus

Forfattere

Praktiserende læge, professor, dr.med. Flemming Bro, Århus

Speciallæge i psykiatri, overlæge, lektor, ph.d. Marianne Engberg, Århus

Praktiserende læge Lars Foged, Skjern

Praktiserende læge Søren Friberg, Odense

Praktiserende læge, lektor, ph.d. Bjarne Lühr Hansen, Odense

Praktiserende læge, professor, dr.med. Jakob Kragstrup, Odense

Praktiserende læge, professor, dr.med. Jørgen Lous, Odense

Praktiserende læge, klinisk lektor Roar Maagaard, Århus

Praktiserende læge Ellen Noe-Nygaard, Odder

Praktiserende læge, ph.d. adjunkt, antropolog Susanne Reventlow,
København

Praktiserende læge, ekstern lektor Lars Rytter, København

Læge, lektor, ph.d. Anelli Sandbæk, Århus

Praktiserende læge, seniorforsker, ph.d. Henrik Schroll, Odense

Læge, ph.d. Charlotte Tulinius, Cambridge, England

Praktiserende læge, adjunkt, ph.d. Marianne Stubbe-Østergaard,
København

Introduktion

Denne bog er anden udgave af lærebogen i almen medicin og præsenterer en gennemgribende revision og opdatering af førsteudgavens beskrivelse af dansk almenmedicinsk teori og praksis, som den udøves af de praktiserende læger i deres kliniske hverdag. Bogens tekst er blevet gennemarbejdet i forhold til udviklingen i faget og sundhedsvæsenet, og store dele af bogen er nyskrevne, idet brugernes erfaringer er inddraget på basis af kommentarer og tilbagemeldinger fra både studerende og undervisere. Der er tilføjet et helt nyt kapitel om ældre som patienter i almen praksis, og der er tilføjet nye emner for almindeligt forekommende problemstillinger i appendiks 1 til støtte for dig under kurset. Den problemorienterede tilgang og princippet om erfaringsbaseret læring er fastholdt.

Lærebogen henvender sig først og fremmest til den medicinske student, der står over for sin uddannelse i almen medicin, og er tilpasset studentens behov for viden og færdigheder. Andre kan have nytte af bogen som en opdateret indføring i moderne dansk almen praksis, der fremhæves som et selvstændigt, men samarbejdende klinisk speciale og virksomhed.

Bogen er en ressource i din læreproces som student. Det er ikke nødvendigt at læse den fra ende til anden. Tværtimod vil vi råde dig til at starte med at læse de kapitler, som du har mest interesse for eller har brug for lige nu på dit kursus. De enkelte kapitler er afsluttede enheder, så vi råder dig til at gennemlæse hele kapitlet, før du fokuserer på enkelte elementer, for at du bedst kan planlægge din læring.

Bogens indhold

Med den hensigt at gøre bogen letlæst har redaktionen valgt at omtale den praktiserende læge i hankøn og patienten i hunkøn. Så langt det giver mening, anvender vi diagnoser m.m. på dansk for at understrege betydningen af, at du som læge kan udtrykke dig forståeligt for patienten. Betegnelser og begreber som praktiserende læge, praksislæge, primærlæge og almenmediciner skal opfattes som synonyme for speciallægen i almen medicin, der helt overvejende arbejder i den primære sundhedstjeneste.

Bogen har et stærkt klinisk præg og tager udgangspunkt i den praktiserende læges hverdag, som den kan opleves ud fra lægens aftaleliste. Langt de fleste praktiserende læger har struktureret deres dag med tilbud om aftalte konsultationer, hvilket giver den enkelte læge gode muligheder for planlægning af dagens arbejde med aftaleliste. En typisk aftaleliste rummer ca. 20 aftalte kontakter med indlagte pauser til akutte henvendelser, hjemmebesøg, papirarbejde og lægens personlige behov.

Tabel 0.1. Aftaleliste: Mandag for læge: Jens Hansen.

Fra	Til	Min.	CPR	Patientnavn	Emne
08:00	09:00	60			Telefonkonsultation
09:00	09:30	30			Åben konsultation
09:30	09:45	15	200948	Peter Sørensen	Svar stofskifteprøver
09:45	10:00	15	020583	Kirsten Solberg	Forkølet (gravid)
10:00	10:15	15	191203	Nikolaj Graversen	Ørepine – igen!
10:15	10:30	15	160852	Marie Sørensen	Træthed
10:30	10:35	05	111090	Per Nielsen	Ondt i halsen
10:30	10:45	15	020473	Lillian Petersen	Hovedpine
10:45	11:00	15	090277	Niels Nygaard	Utilpas, varm
11:00	11:15	15	120527	Christian Hansen	Hoste
11:15	11:30	15	290462	Karen Jensen	Diabetes type 2
11:30	11:45	15	040678	Lone Vestergaard	P-piller
11:45	12:00	15	150472	Birthe Nielsen	Mavesmerter
12:00	13:00	60			Frokost
13:00	13:15	15	120731	Signe Hansen	Besøg: Faldet
13:15	13:30	15		do.	
13:30	13:45	15	241085	Pernille Tovborg	Svie ved vandladning
13:45	14:00	15	151144	Grethe Hansen	Træthed
14:00	14:05	05	220704	Peter Skousen	Ørerne
14:00	14:15	15	170355	Finn Hansen	Hoste
14:15	14:30	15	081083	Susanne Højmark	Svimmelhed
14:30	14:45	15	291105	Søren Nissen	Forkølet og feber
14:45	15:00	15	140563	Eva Storgaard	Samtale
15:00	15:15	15		do	Samtale
15:15	15:30	15	120264	Anna Maria Nielsen	Antabus?
15:30	15:45	15			Afslutning
15:45	16:00	15			Afslutning

Kursiv skrift angiver tidsrum reserveret til opgaver.

Fed skrift angiver indsatte (overbooking) akutte opgaver.

En konkret aftaleliste er gengivet i Tabel 0.1. Alle patienterne på aftalelisten – og mange flere – vil du møde gennem bogen og kan opleve, hvordan den enkle klage eller årsag til henvendelsen kan rumme små eller store udfordringer til lægens kunnen.

Klinisk uddannelse

Det kliniske ophold i almen praksis giver dig mulighed for at møde mange patienter, dels sammen med din lærer i praksis, dels selvstændigt med supervision. Alle patienterne er udfordringer til din viden og dine færdigheder. Det er spændende og fængslende lægearbejde i første linje med afgørende ansvar på godt og ondt for at gøre mennesker til patienter eller bekræfte dem i, at de er raske, med gode råd om sundhed og

---

helse. Bogen viser dig en verden, hvor der er mange klager og symptomer, men få alvorlige tilstande og sygdomme, og hvor udfordringen til lægens faglighed og indlevelsesevne skifter uden ophør.

Almen lægepraksis har stor betydning som uddannelsessted for dig som lægestuderende i kraft af de mange muligheder for, at du kan anvende din viden og dine færdigheder samt træne og erhverve nye kliniske færdigheder, herunder indgå i samarbejde med patienterne om løsninger på deres problemer. Der byder sig utallige situationer med krav om sund klinisk dømmekraft og løsningsforslag, som accepteres, når din viden og dine færdigheder sammenkædes med patientens erfaring og forståelse. Den viden, bogen giver dig, er bredt anvendelig inden for hele omfanget af klinisk lægearbejde, idet den beskriver basale forudsætninger for at vurdere sygdomsforløb og patienters handlinger i forbindelse med symptomer sat i forhold til de muligheder, et moderne sundhedsvæsen tilbyder.

Erfaringsbaseret læring

Bogens pædagogiske form er baseret på principperne om den erfaringsbaserede og reflekterende læringsform. I den læringsmodel lærer du ved at arbejde med tingene gennem aktiverende læringssituationer, som vi i bogen har givet form af indskudte sygehistorier, øvelser og stop & tænk-udfordringer, mens faktaboksene indeholder data og gode råd om forskellige symptomer og tilstande. Du har som opgave at overveje og finde mening i dine nye erfaringer. Du bliver tilskyndet til at formulere generaliseringer og principper, som du kan anvende i nye kliniske situationer. Den erfaringsbaserede læringsmodel giver dig mulighed for at integrere viden og færdigheder sammen med erkendelse af, at hver enkelt klinisk situation er enestående og giver dig nye erfaringer, som skal indgå i en ny læringscyklus. Din læring giver dig anvendelige måder til at håndtere forskellige kliniske situationer. Du får umiddelbart tilbagemelding på dine overvejelser og handlinger, samtidig med at dine egne erfaringer og forståelse bliver værdsat og taget alvorligt. Du kan opnå stimulation til at definere specifikke behov for din egen læring som studerende og senere som læge. Bogen kan anvendes aktivt som et af midlerne i den livslange læring, der er helt nødvendig for din kontinuerlige udvikling som læge.

Lærebogen hviler solidt på den eksisterende almenmedicinske forskning og erfaring i de nordiske og angelsaksiske lande og fastholder et patientcentreret perspektiv på lægearbejdet i almen praksis. Patientens forventninger, bekymringer og forestillinger er i fokus, både når det gælder sundhedsfremme og forebyggelse af sygdom foruden diagnostik og behandling af symptomer og sygdomme.

I starten af hvert kapitel får du ved hjælp af nogle spørgsmål og et kort resume indtryk af, hvad kapitlet indeholder. Efter hvert kapitel angiver forfatterne forslag til supplerende læsning for den, der ønsker at fordybe

---

sig i emnet, og på *lærebogens hjemmeside* på www.munksgaarddanmark.dk finder du yderligere materiale, inkl. en liste over nyttige links, understøttende din dygtiggørelse på fagområdet. En kort liste over klinisk relevante hjemmesider ses s. 285.

I **appendiks 1** sidst i bogen har vi beskrevet en broget buket af hyppige og banale problemer, som du kan møde i praksis, sådan at du kan finde hjælp til håndteringen af diagnose og behandling samt faresignaler. Du kan finde svar på, hvad symptomet kan indeholde, og hvordan du kan nå frem til diagnosen og huske andre relevante diagnoser. Behandlingen har vi skitseret i generelle vendinger, da vi ved, at læger har forskellig praksis med hensyn til valg af behandling, og da du altid kan rådføre dig med din tutorlæge. Under rubrikken ALARMSYMPTOMER har vi anført vigtige supplerende informationer til dig. Eksisterende klinisk evidens er indarbejdet i de enkelte problemstillinger, mens der i øvrigt er anvendt klinisk sund sans, når evidens ikke har foreligget. Databasen Clinical Evidence (www.clinicalevidence.com) kan give svar på mange kliniske spørgsmål og kan opsøges (gratis for læger) gennem www.laeger.dk.

I **appendiks 2** har vi trin for trin beskrevet procedurer og håndgreb, som du hyppigt anvender i almen praksis, så du nemt og hurtigt kan gennemføre dine konsultationer med sikkerhed.

God fornøjelse!

Januar 2007

Ivar Østergaard (hovedredaktør)

John Sahl Andersen

Bo Christensen

Niels Damsbo

Torsten Lauritzen

Klaus Witt